

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА ЛІНГВІСТИКИ

Актуальні проблеми аграрного, земельного, екологічного та природоресурсного права: теорія та практика

Круглий стіл, присвячений до дня юриста України

Збірник наукових праць

5 жовтня 2021 року

Біла Церква

2021

організації спільності людей, що передбачає перехід на більш високий рівень екологічної свідомості, зокрема в результаті вільного інформаційного обміну, здобування нових знань і навичок, зміну психології і світогляду. При цьому інформаційний обмін може здійснюватись і без допомоги держави і не обов'язково з допомогою технологічних засобів. Реалізація права на екологічну інформацію в Україні має відбуватись в контексті розбудови інформаційного суспільства, що передбачає перехід на більш високий рівень екологічної свідомості в результаті вільного інформаційного обміну, здобування нових знань і навичок, зміну психології і світогляду громадян. Для ефективної реалізації вказаного права недостатньо його закріплення у законодавстві. Необхідним є дотримання балансу інтересів особи, суспільства й держави.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 72/1: Спеціальний випуск. – С. 15. – Ст. 2598.
2. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13 січня 2011 року № 2939-VI/Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
3. Алихаджиева А. С. Правовой механизм реализации права граждан на благоприятную окружающую среду : автореф. дис. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 “Природоресурсное право; аграрное право; экологическое право” / А. С. Алихаджиева. – Саратов, 2003. – 26с.
4. Кутузов В. И. Доступ к экологической информации: правовые аспекты / В. И. Кутузов, А. А. Попов. – Брянск, 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ifap.ru/library/book121.pdf>

УДК 349.6

МУКОЇДА І. І., магістрант 2-го року навчання

Науковий керівник – **ОБІЮХ Н.М.**, к.ю.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ

В Україні надзвичайно великий рекреаційний потенціал. А щоб його розвинути необхідно використовувати землі, що придатні для відпочинку, туризму, спорту тощо. На землях рекреаційного призначення людина може задовольнити оздоровчі, спортивні, культурно-виховні та інші потреби. Такі землі потребують особливої правової охорони, тому в центрі уваги нашої

наукової публікації стоїть дослідження питань правової охорони земель рекреаційного призначення на основі аналізу земельного та екологічного законодавства.

Ключові слова: землі курортів, землі рекреаційного призначення, округи санітарної охорони, охорона земель, природні лікувальні ресурси.

На сьогодні досить актуальним є питання стану правового регулювання раціонального використання, охорони та відновлення земельних ресурсів. Землі перебувають під особливою охороною держави як основне національне багатство відповідно до статті 14 Конституції України. Особливо це стосується земель рекреаційного призначення, оскільки саме вони використовуються для організації відпочинку, туризму та проведення спортивних заходів, тобто їх використання задовольняє публічні інтереси громадян країни.

Що ж стосується охорони земель рекреаційного призначення слід зазначити, що згідно з ч. 3 ст. 52 чинного Земельного кодексу України (далі – ЗКУ), на землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель [1]. Проте рекреаційні цінності і властивості притаманні не лише відповідним землям, а й багатьом іншим природним об'єктам та їх природним ресурсам.

Так, ст. 64 Водного кодексу України прямо вказує на користування водами в оздоровчих, рекреаційних та спортивних цілях. Однак діюче водне законодавство не передбачає інших форм власності, крім права власності Українського народу на водні об'єкти, тим більше на води оздоровчого і рекреаційного призначення, що мають особливу цінність. Тому їх використання може здійснюватися в порядку загального та спеціального видів водокористування [2].

На забезпечення рекреаційних функцій широко вказується в Лісовому кодексі України та Кодексі України про надра, Законах України «Про рослинний світ» та «Про тваринний світ», а також у інших законодавчих актах. Зокрема, за функціональним поділом лісів у ст. 39 чинної редакції Лісового кодексу виділена окрема група рекреаційно-оздоровчих лісів, які виконують переважно рекреаційні, санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції [3].

Відповідно до ст. 15 Закону «Про рослинний світ», використання природних рослинних ресурсів з рекреаційною й оздоровчою метою здійснюється в порядку загального користування, а ст. 16 Закону «Про тваринний світ» гарантує громадянам право на безоплатне загальне використання об'єктів тваринного світу для задоволення життєво необхідних потреб, зокрема, для рекреаційного використання.

Таким чином, природні рекреаційні властивості і ресурси наявні в усіх природних об'єктах, які у нерозривному взаємозв'язку із земельними, водними та іншими ресурсами утворюють певні природні комплекси. Саме в якості таких комплексів вони визнаються об'єктами природоресурсового й екологічного

права.

Одночасно в окремих галузевих законодавчих актах передбачається використання корисних властивостей природних об'єктів для рекреаційних цілей як на основі права власності, так і на підставі права загального та спеціального природокористування. Такі положення закріплені у чинному водному, лісовому, гірничому, флористичному, фауністичному законодавстві.

У цих положеннях визначають можливості використання їх рекреаційних властивостей на засадах природокористування [4, с.20]. Це пов'язано з певними труднощами встановлення права власності на рекреаційні ресурси, які не завжди наділені речовими індивідуалізуючими ознаками, наприклад, стосовно рекреаційних властивостей лісів. Неможливим, наприклад, є встановлення права власності на сприятливі погодні умови чи кліматичні властивості, що використовуються для оздоровчих і рекреаційних цілей, оскільки зазначені якості є родовими, а не речовими ознаками [4, с.20].

Природні території та об'єкти широко використовуються у рекреаційних цілях, що знайшло своє закріплення у спеціальних законодавчих актах. Зокрема, у ст. 63 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [5] передбачено створення спеціальних рекреаційних зон, якими є ділянки суші і водного простору, призначені для організованого масового відпочинку населення і туризму.

На території рекреаційних зон забороняються: господарська й інша діяльність, що негативно впливає на НПС або може перешкодити використанню їх за цільовим призначенням, зміни природного ландшафту та проведення інших дій, що суперечать використанню цих зон за прямим призначенням.

На нашу думку, правова охорона курортних, лікувально-оздоровчих зон і курортів включає систему правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на їх раціональне використання, охорону від несприятливого впливу, відтворення і підвищення екологічної цінності, додержання їх правового режиму.

Основними правовими формами охорони курортних, лікувально-оздоровчих зон і курортів є: 1) організація округів санітарної охорони; 2) запобігання забрудненню, засміченню, виснаженню природних об'єктів; 3) визначення заборон та обмежень у здійсненні господарської та іншої діяльності на їх територіях; 4) проведення обліку, контролю, спостереження за якістю природних об'єктів цих територій, додержання вимог їх правового режиму; 5) проведення інших заходів і встановлення інших вимог щодо охорони курортних, лікувально-оздоровчих зон, курортів.

Основною організаційною формою правової охорони таких територій є санітарна охорона, метою якої є збереження природних властивостей наявних лікувальних ресурсів, запобігання забрудненню та виснаженню цих ресурсів. З цією метою на території курортних та лікувально-оздоровчих зон встановлюються округи санітарної (гірничо-санітарної) охорони, основні вимоги до яких визначені Законом України «Про курорти».

Згідно статті 28 даного Закону округ санітарної охорони – це територія земної поверхні, зовнішній контур якої співпадає з межею курорту. В межах цієї території забороняються будь-які роботи, що призводять до: забруднення ґрунту, повітря, води; завдають шкоди лісу, іншим зеленим насадженням; сприяють розвитку ерозійних процесів; негативно впливають на природні лікувальні ресурси, санітарний та екологічний стан природних територій курортних, лікувально-оздоровчих зон, курортів [6].

Округи санітарної охорони включають в себе території лікувально-оздоровчих, курортних зон, курортів. У складі округів виділяють три зони, розміри і режим яких визначаються природними умовами, обсягом використання природних лікувальних ресурсів і функціональним призначенням санаторно-курортних та інших лікувальних закладів, закладів відпочинку.

Перша зона (зона суворого режиму) охоплює: 1) місця виходу на поверхню мінеральних вод; 2) території, на яких розташовані родовища лікувальних грязей; 3) мінеральні озера, лимани, вода яких використовується для лікування, пляжі, а також прибережну смугу моря і прилеглу до пляжів територію шириною не менш як 100 метрів.

На території першої зони (зони суворого режиму) встановлено заборони щодо здійснення господарської та інших видів діяльності, які можуть мати несприятливий вплив на екологічний стан земель та пов'язаних з ними природних ресурсів. Це, зокрема, стосується:

- користування надрами, не пов'язане з використанням природних лікувальних ресурсів, розорювання земель, провадження будь-якої господарської діяльності, також інші дії, що впливають або можуть вплинути на природні лікувальні фактори курорту та його екологічний баланс;

- спорудження будь-яких будівель та інших об'єктів, не пов'язаних з експлуатаційним режимом та охороною природних і лікувальних факторів курорту;

- скидання дренажно-скидних та стічних вод;

- влаштування стоянок автомобілів, пунктів їх обслуговування (ремонт, миття тощо);

- влаштування полігонів рідких і твердих відходів, полів фільтрації та інших споруд для приймання та знешкодження стічних вод і рідких відходів, а також кладовищ і скотомогильників;

- проїзд автотранспорту, не пов'язаний з обслуговуванням цієї території, використанням родовищ лікувальних ресурсів або природоохоронною діяльністю; постійне і тимчасове проживання громадян (крім осіб, які безпосередньо забезпечують використання лікувальних факторів).

На території першої зони (зони суворого режиму) дозволяється провадити діяльність, пов'язану з використанням природних лікувальних факторів, на підставі науково обґрунтованих висновків і результатів державної санітарно-гігієнічної та екологічної експертизи виконувати берегоукріплювальні, протизсувні, протиобвальні, протикарстові та протиерозійні роботи, будувати

хвилерізи, буни та інші гідротехнічні споруди, а також влаштовувати причали.

Друга зона (зона обмежень) охоплює: 1) територію, з якої відбувається стік поверхневих і ґрунтових вод до місця виходу на поверхню мінеральних вод або до родовищ лікувальних грязей, до мінеральних озер та лиманів, місць неглибокої циркуляції мінеральних та прісних вод, які формують мінеральні джерела; 2) природні та штучні сховища мінеральних вод і лікувальних грязей; 3) територію, на якій знаходяться санаторно-курортні заклади та заклади відпочинку і яка призначена для будівництва таких закладів; 4) парки, ліси та інші зелені насадження, використання яких без дотримання вимог природоохоронного законодавства та правил, передбачених для округу санітарної охорони курорту, може призвести до погіршення природних і лікувальних якостей курорту.

На території другої зони (зони обмежень) забороняється здійснення окремих видів водокористування, надрокористування та лісокористування. Зокрема, в межах другої зони округу санітарної охорони забороняється: а) проведення гірничих та інших видів робіт, не пов'язаних з безпосереднім упорядкування території; б) спорудження поглинаючих колодязів та створення полів підземної фільтрації; в) забруднення підземних вод під час здійснення будь-яких видів робіт; г) здійснення промислової вирубки зелених насаджень, а також будь-яке інше використання земельних ділянок і водойм, що може призвести до погіршення їх природних і лікувальних факторів; д) скидання у водні об'єкти сміття, стічних, підсланцевих і баластних вод, витікання таких вод та інших речовин з транспортних (плавучих) засобів і трубопроводів. Також забороняється використання та зберігання пестицидів і мінеральних добрив.

Окремо хотілося б звернути увагу на те, що в Законі України «Про курорти» необхідно і доцільно передбачити обмеження на розміщення, використання та зберігання відходів, зокрема, твердих побутових і пластикових відходів, які можуть становити надзвичайно серйозну шкоду природним лікувальним ресурсам. Особливо це стосується тих територій, з яких відбувається природний стік поверхневих і ґрунтових вод до місця виходу на поверхню мінеральних вод або до родовищ лікувальних грязей, до мінеральних озер та лиманів, а також природних та штучних сховищ мінеральних вод та лікувальних грязей.

Як визначено ч. 4 статті 32 Закону України «Про курорти» у разі масового поширення небезпечних та карантинних шкідників і хвороб рослин у парках, лісах та інших зелених насадженнях за погодженням з державною санітарно-епідеміологічною службою дозволяється використання нетоксичних для людини і таких, що швидко розкладаються в навколишньому природному середовищі, пестицидів.

Третя зона (зона спостережень) охоплює: 1) всю сферу формування і споживання гідромінеральних ресурсів; 2) лісові насадження навколо курорту; 3) території, господарське використання яких без дотримання встановлених для округу санітарної охорони курорту правил може несприятливо впливати на

гідрогеологічний режим родовищ мінеральних вод і лікувальних грязей, ландшафтно-кліматичні умови курорту, на його природні та лікувальні фактори.

На території третьої зони (зони спостережень) забороняється:

– будівництво підприємств, установ і організацій, діяльність яких може негативно впливати на ландшафтно-кліматичні умови, стан повітря, ґрунту та вод;

– скидання на рельєф неочищених промислових та побутових стічних вод, проведення вирубок зелених насаджень (крім санітарних рубок).

Третя зона (зона спостережень) є водночас межею округу санітарної охорони курорту і на її території дозволяється проведення видів робіт, які не впливатимуть негативно на лікувальні та природні фактори курорту, не погіршуватимуть його ландшафтно-кліматичних, екологічних і санітарно-гігієнічних умов.

Слід зазначити, що у межах округів санітарної охорони встановлюється особливий режим землекористування. У межах округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони забороняється передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення [7].

Згідно статті 29 ЗУ «Про курорти» межі округів і зон санітарної (гірничо-санітарної) охорони курортів державного значення затверджуються Верховною Радою України одночасно з прийняттям рішення про оголошення природних територій курортними територіями державного значення, а місцевого значення – затверджуються відповідно Верховною Радою АРК, обласними, Київською та Севастопольською міськими радами одночасно з прийняттям рішення про оголошення природних територій курортними територіями місцевого значення.

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи вище вказане, можна стверджувати, що правова охорона земель рекреаційного призначення в Україні забезпечується різними галузевими нормативно-правовими актами – Земельним та Водним кодексом України, Законом України «Про курорти». Основною особливістю земель рекреаційного призначення є наявність природних рекреаційних ресурсів, які мають важливе значення для оздоровлення людини. Незважаючи на існуючі законодавчі акти в цій сфері, механізм правового регулювання використання земель рекреаційного призначення потребує вдосконалення. Особливо це стосується покращення системи охорони стосовно усіх земель рекреаційного призначення шляхом запровадження заборони на розміщення та використання твердих побутових і пластикових відходів, запровадження додаткового екологічного моніторингу у процесі використання цих земель під час здійснення водокористування, надрокористування чи лісокористування.

Список використаної літератури

1. Земельний кодекс України : Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III (в редакції від 28.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Водний кодекс України : Закон України від 06.06.1995 р. (в редакції від 02.10.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-вр#Text>
3. Мірошниченко А. М., Марусенко Р. І. Науково-практичний коментар до Земельного кодексу України, 5-те вид. (змін. і допов.) Київ : Алерта, 2020. 544 с.
4. Грещук Г.І. Організаційно-економічні засади зонування земель в аграрному виробництві. *Сучасні моделі розвитку агропромислового виробництва: виклики та перспективи*: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. Суми: СНАУ, 2018. С. 40-42.
5. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII (в редакції від 01.01.2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
6. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. № 2026-III (в редакції від 16.10.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2026-14#Text>
7. Лісова Т.В. Землі оздоровчого призначення та їх використання. Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні : матеріали міжнар. наук-практ. конф. (м. Запоріжжя, 28-29 берез. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 69-71.

УДК 338.43:316.422

ПАСТУХОВА М.О., магістрантка 2-го року навчання

Науковий керівник – **СОКИРИНСЬКА О.А.**, к.ю.н.

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ

У статті розглянуто поняття зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів агробізнесу, яка являє собою систему зв'язків підприємств споживчого ланцюга сільськогосподарської продукції. Міжнародний рівень агробізнесу виходить за межі однієї держави й ґрунтується на співпраці підприємств двох або більше країн.

Ключові слова: агробізнес, підприємства агробізнесу,

ОСОБЛИВОСТІ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ АГРАРНОГО ПРАВА Котіков О.І.	С. 62
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ В АГРАРНІЙ СФЕРІ Кушнір Д.О.	С. 68
РЕАЛІЗАЦІЯ І ЗАХИСТ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ Максимчук В.В.	С. 71
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ Мацюк О.С.	С. 81
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЕКОЛОГІЧНУ ІНФОРМАЦІЮ В УКРАЇНІ Мойсеєнко В.В.	С. 86
ПРАВОВА ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УКРАЇНІ Мукоїда І.І.	С. 90
ОСНОВИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРОБІЗНЕСУ Пастухова М.О.	С. 96
ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЛЕОЦІНОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ Прокопець О.І.	С. 101
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОРАДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН Сігал Є.Є.	С. 107
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСОБИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ Снігур А.О.	С. 113
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА Солодкий О.Є.	С. 120
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ДІЯННЯ У СФЕРІ РИНКУ ЗЕМЛІ Ткаченко Т.Д.	С. 127
ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ БОРОТЬБИ З КРИМІНАЛЬНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ Хорошун Л.М.	С. 134